

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Radovan Gura – Mária Huraj Rošteková
Article / Článok: Internacionalizácia vysokoškolského vzdelávania s Francúzskou republikou – 10. výročie založenia Slovensko-francúzskeho univerzitného inštitútu
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.3.227-234>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

GURA, R. – Rošteková, H. M. 2022. Internacionalizácia vysokoškolského vzdelávania s Francúzskou republikou – 10. výročie založenia Slovensko-francúzskeho univerzitného inštitútu. In *Politické Vedy*. Vol. 25, no. 3, pp. 227-234. ISSN 1335 – 2741. Available at: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.3.227-234>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

**INTERNACIONALIZÁCIA VYSOKOŠKOLSKÉHO
VZDELÁVANIA S FRANCÚZSKOU REPUBLIKOU –
10. VÝROČIE ZALOŽENIA SLOVENSKO-FRANCÚZSKEHO
UNIVERZITNÉHO INŠTITÚTU**

**INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION WITH
THE FRENCH REPUBLIC – 10TH ANNIVERSARY OF THE
SLOVAK-FRENCH UNIVERSITY INSTITUTE**

Radovan Gura – Mária Huraj Rošteková*

Vývoj a stav vysokoškolského vzdelávania v tom-ktorom štáte je výsledkom vplyvu viacerých faktorov ako je vývoj politického systému a hospodárstva, spoločenské a kultúrne aspekty, ale aj vplyv napredovania vied, poznatkov, či vývoj administratívneho riadenia krajiny a jej územných celkov. K uvedenému sa pripája aj medzinárodný rozmer, teda medzinárodné partnerstvá, konkurencieschopnosť a udržateľnosť vzdelávania. V priestore vysokoškolského vzdelávania sú tieto aspekty zhrnuté a reflektované v procese internacionalizácie, ktorú následne vnímame ako dynamický proces. Všetky zmeny medzinárodného a vnútroštátneho prostredia sa premietajú v samotnej internacionalizácii vzdelávania a menia jej charakter, význam, jej ciele v jednotlivých krajinách, ako aj stratégie internacionalizácie vzdelávania týchto krajín.

Samotný pojem *internacionalizácia vzdelávania* nie je vo vede nový a jeho

* Doc. PaedDr. Radovan Gura, PhD. je zakladateľ a súčasný riaditeľ Slovensko-francúzskeho univerzitného inštitútu, Kuzmányho 3, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika. Zároveň pôsobí ako docent na Katedre medzinárodných vzťahov a diplomacie, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: radovan.gura@umb.sk.

* Doc. PaedDr. Mária Huraj Rošteková, PhD. pôsobí ako docentka na Katedre medzinárodných vzťahov a diplomacie Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: maria.rostekova@umb.sk.

DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.3.227-234>

výskumom a definovaním sa zaoberajú mnohí autori už desaťročia. Môžeme uviesť napríklad: **M. van der Wende** 1997; **B. M. Kehm** a **U. Teichler** 2007; **J. Knight** 2012 ; **B. Wildavsky**, 2010; **E. Egron-Polak**, E. 2012; **G. Rouet**, 2011; **C. T. Ennew** a **D. Greenway** 2012; **P. Szyszlo**, 2016 alebo slovenskí autori **D. Hanesová**, **L. Pliešovská**, 2020; **J. Kubeková** 2020; **M. Rošteková**, **M. Paľová**, 2020; **R. Gura**, **J. Kubeková**, **M. Rošteková**, 2021 a iní. Pre potreby tohto príspevku sa odvoláme iba na dve či tri definície internacionalizácie.

Internationalizácia bola definovaná podľa autorky **J. Knight** (2003, s. 2 - 3) ako „*proces integrácie medzinárodnej a interkultúrnej dimenzie do výučby, vedy a výskumu a fungovania vzdelávacej inštitúcie*“. Táto štandardná definícia sa však zameriava iba na vnútorný rozmer javu. Vyzýva na „prinesenie“, import medzinárodného prostredia do inštitúcie namiesto „vynesenia“ či exportu inštitúcie do sveta. Práve vonkajší pohľad, či medzinárodné prostredie zdôrazňuje vo svojej definícii internacionalizácie **G. Hawawini** (2016), pre ktorého je internacionalizácia nepretržitý proces zmien, ktorých cieľom je integrovať inštitúciu a jej kľúčových hráčov (jej študentov a fakulty) do globálnej znalostnej ekonomiky.

Podobne uvažuje **M. Söderqvist** (2002, s. 29), ktorá internacionalizáciu inštitúcie vysokoškolského vzdelávania považuje za proces alebo: „*zmenu z národnej na medzinárodnú vysokú školu, ktorá speje k zavedeniu medzinárodného rozmeru do všetkých aspektov jej celkového riadenia s cieľom zlepšovať kvalitu vyučovacieho a učebného procesu, ako aj nadobúdania požadovaných zručností*.“ Na toto chápanie internacionalizácie nadväzujú aj **S. Sutton** a **D. K Deardorff** (2012, s. 17), ktoré uvádzajú, že internacionalizácia „*sa zameriava nielen na transformáciu inštitúcií, ale aj na vybudovanie globálnych sietí učenia*“. Z tohto pohľadu predpokladajú, že „*internationalizácia je rovnako procesom spojenia sa s vonkajším svetom, ako aj vnútornou zmenou*.“

Jednoznačne môžeme konštatovať, že globalizácia a europeizácia ovplyvňujú vysokoškolské inštitúcie vo všetkých európskych krajinách. Univerzita ako vzdelávacia inštitúcia navyše čelí obdobiu krízy, ktorej intenzita je menšia či väčšia v závislosti od krajiny. Táto kríza však nie je nová, ale má rôzne podoby a prejavuje sa odlišne v závislosti od národného kontextu.

Slovenská republika najskôr ako kandidátsky a následne členský štát Európskej únie internacionalizovala vysokoškolské vzdelávanie najmä v procese implementácie bolonského procesu od začiatku 21. storočia. Samotný proces, jeho rýchlosť aplikovania, ako aj stratégie a charakteristiky boli na rôznych vysokoškolských inštitúciách republiky rozličné. Jednotlivé inštitúcie vychádzali

z existujúcej medzinárodnej bilaterálnej spolupráce. V období prvých rokoch po vstupe krajiny do Európskej únie, teda 2004 - 2014, bola veľmi intenzívna medzinárodná univerzitná spolupráca nadviazaná najmä s francúzskymi vysokoškolskými inštitúciami. Prirodzene to zapadalo aj do rámca záujmov francúzskej zahraničnej politiky, v kontexte jej mäkkej moci, alebo diplomacie ovplyvňovania, (výraz, ktorý je uprednostňovaný vo francúzskej literatúre) (Gura, Rošteková, Vancel, 2019). Záujem Francúzskej republiky ovplyvňovať, modernizovať a internacionalizovať slovenské vysokoškolské prostredie v duchu francúzskeho vysokoškolského vzdelávania je permanentnou ambíciou ich zahraničnej politiky na Slovensku. Existujúca pozitívna skúsenosť slovenských vysokých škôl a univerzít s bilaterálnym francúzskym partnerstvom následne v roku 2011 reflektovala do vzniku Slovensko-francúzskeho univerzitného inštitútu (ďalej SFUI), ktorý sídli v Banskej Bystrici, na Univerzite Mateja Bela. Uvedomenie si parcializácie jednotlivých partnerstiev v rámci malej Slovenskej republiky a jej fragmentácie medzi jednotlivé slovenské univerzitné inštitúcie bolo základnou hnacou silou pri vzniku SFUI. Slovenské univerzity, či ich fakulty od Košíc, cez Banskú Bystricu, Nitrú až po Bratislavu rozvíjali na individuálnej báze viaceré typy univerzitnej spolupráce počnúc individuálnymi mobilitami, cez pedagogické projekty, medzinárodné konferencie, spoločné študijné programy, dvojité diplomy či vedecké projekty rôznej úrovne vždy, alebo vo väčšine prípadov s podporou Veľvyslanectva Francúzskej republiky na Slovensku a Francúzskeho inštitútu. Oddelenie vedeckej a univerzitnej spolupráce veľvyslanectva je styčným bodom slovensko-francúzskej spolupráce. Práve na podnet jeho lídra, atttáša **Rachida Makhloufiho**, bol v roku 2011 založený Slovensko-francúzsky univerzitný inštitút. Myšlienka spojenia, zjednotenia či združenia všetkej slovensko-francúzskej univerzitnej spolupráce do jednej inštitúcie sa v danom období javila ako utopistická v kontexte spoločenských podmienok a situácie v slovenskom univerzitnom priestore, navyše bez existujúceho legislatívneho rámca. Dnes už vieme, že už v tom čase táto vízia reflektovala svetové a francúzske tendencie „spájania sa“ vysokoškolských inštitúcií do väčších, viditeľnejších a konkurencieschopnejších celkov, kde už v tomto čase sledovali francúzske univerzity svoje umiestnenia v šanghajskej rebríčku, či iných rankingoch a cieľom vlády bolo reformovať francúzsky vysokoškolský priestor s ambíciou zvýšenia konkurencieschopnosti vysokoškolských a vedeckých inštitúcií v rámci svetových ukazovateľov. (Gura, Kubeková, Rošteková, 2021)

Na základe bilaterálnej komunikácie medzi Univerzitnou Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorá bola vybraná Francúzskym veľvyslanectvom na

Slovensku za lídra budúceho inštitútu, a to na základe najlepšie rozvinutej, existujúcej a trvajúcej univerzitnej spolupráce, bol koncipovaný právny rámec budúceho inštitútu, ktorý zahŕňal aj ciele SFUI. Hlavnou prioritou bolo, a v súčasnosti aj naďalej zostáva, propagovať a rozvíjať vyučovanie v duchu francúzskeho vysokoškolského vzdelávania a kultúry na slovenských vysokých školách a univerzitách. Rovnako dôležité je prispievať k rozvoju a rozširovaniu čiastočne frankofónnych programov existujúcich na Slovensku, či uľahčovať výmenu študentov, učiteľov a vedeckých pracovníkov medzi čiastočne frankofónnymi programami a francúzskymi univerzitami. Nezanedbateľnou súčasťou je podporovať rozvoj vzťahov a spolupráce medzi francúzskymi a slovenskými univerzitami, vysokými školami a vedecko-výskumnými pracoviskami, knižnicami a inými inštitúciami pôsobiacimi v oblasti vysokoškolského vzdelávania. Nadväzovať partnerstvá medzi francúzskymi podnikateľskými subjektmi pôsobiacimi na území Slovenskej republiky a slovenskými inštitúciami v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu. (Stanovy SFUI, 2022)

SFUI bol slávnostne inaugurovaný vtedajším ministrom školstva, vedy, výskumu a športu a súčasným poslancom Európskeho parlamentu pánom **Eugenom Jurzicom** pri otvorení akademického roku 2011 - 2012 na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. V období uplynulých jedenástich rokov SFUI zjednotil a v súčasnosti zastrešuje spoluprácu 12 slovenských fakúlt zo šiestich slovenských univerzít. Ide o Ekonomickú univerzitu v Bratislave, tri fakulty Univerzity Komenského v Bratislave - Fakultu managementu, Právnickú fakultu a Filozofickú fakultu, potom tiež Filozofickú fakultu Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofickú fakultu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ale tiež Ekonomickú fakultu Technickej univerzity v Košiciach a prirodzene aj tri fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, teda Filozofickú fakultu, Ekonomickú fakultu a Fakultu politických vied a medzinárodných vzťahov. Členom SFUI je aj Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky, ktorému SFUI pomohol rozbehnúť a inštalovať v súčasnosti známy FABLAB. Potenciálne sa tento rok stane členom SFUI aj Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. Pokiaľ ide o francúzske univerzity, ktoré pomáhajú internacionalizovať slovenské vysoké školstvo a sú členmi SFUI Inštitút politických vied, Paríž a jeho Európsky Campus v Dijone, Lotrinská univerzita v Nancy, Univerzita Champagne-Ardenne v Remeši, Univerzita v Poitiers a tiež je členom Vysoký inštitút manažmentu pri Versailleskej univerzite, ktorá je súčasťou

konzorcia Paris-Saclay.¹

Výsledkom internacionalizácie tohto zoskupenia inštitúcií je niekoľko spoločných a dvojitých študijných programov existujúcich v Slovenskej republike, niekoľko frankofónnych študijných programov, séria vedeckých a vzdelávacích projektov, desiatky okrúhlych stolov a seminárov a vedeckých konferencií, ktorých výstupy boli publikované vo francúzskych či slovenských vydavateľstvách. Poslaním SFUI je aj prezentácia existujúcich študijných programov na úrovni stredných škôl, kde bolo rovnako pripravených a zorganizovaných množstvo aktivít po celom Slovensku. Išlo o klasické prezentácie na veľtrhoch vzdelávania, frankofónne dni na rôznych fakultách Slovenska, rôzne úrovne kvízov, či iných zaujímavých aktivít. V spolupráci s Veľvyslanectvom Francúzskej republiky na Slovensku sme pripravili sériu prezentácií inovatívnych myšlienok uplatňovaných vo francúzskom vysokom školstve, ktoré sú, alebo boli neznáme slovenskému vysokoškolskému prostrediu, ako je napríklad profesijne orientované štúdium, ekvivalentné uznanie rokov praxe na miesto vysokoškolského štúdia, tzv. VAE – *La validation des acquis de l'expérience* či proces zlučovania vysokoškolských inštitúcií, ktoré by malo v súčasnosti v SR podmieňovať čerpanie finančných prostriedkov z Fondu obnovy.

SFUI sa už niekoľko rokov darí aplikovať proces internacionalizácie, aj keď jeho misia nie je vždy správne chápaná v slovenskom akademickom prostredí. Pri príležitosti 10. výročia existencie inštitútu, ktorého oslavy sme kvôli nepriaznivej pandemickej situácii museli odložiť až na rok 2022, sme pripravili diskusný stôl s názvom „*Internacionalizácia cez francúzštinu a s Francúzskom*“, ktorý sa konal dňa 13. mája 2022 v Banskej Bystrici, kde sme sa snažili zhodnotiť skúsenosti frankofónnych kolegov, ich myšlienky, úspechy a vízie o internacionalizácii a francúzsko-slovenskej univerzitnej spolupráci. Snažili sme sa zistiť, aký je súčasný trend internacionalizácie vysokého školstva na Slovensku a aké to má dopady na učiteľov, slovenské školstvo či samotné univerzity. Výstupy vedeckého seminára budú publikované v zborníku prác.

Na tomto podujatí sa zišli zástupcovia členských vysokých škôl v Slovenskej republike a predstavitelia Veľvyslanectva Francúzskej republiky na Slovensku: **Jean-Marc Cassam Chenai**, radca pre spoluprácu a kultúrnu činnosť a **Yan Pautrat**, ataše pre vedeckú a univerzitnú spoluprácu. Všetkých účastníkov v priestoroch FPVaMV privítala doc. PhDr. **Katarína Chovancová**, PhD.,

¹ Stav členskej základne SFUI k 31.12. 2021

prorektorka pre medzinárodnú spoluprácu a vzťahy s verejnosťou UMB a prostredníctvom videohovoru sa zúčastneným prihovoral Doc. PhDr. **Martin Klus**, PhD., MBA, štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

Pán **Cassam Chenai** vo svojom prejave zdôraznil nasledovné: „*SFUI pre nás aj naďalej zostáva privilegovaným partnerom, hlavným kanálom univerzitnej spolupráce. Hoci tejto spolupráci dnes nemôžeme venovať rovnaké ľudské zdroje, ako tomu bolo v minulosti, o to viac sme pripravení prejavíť mu našu akcieschopnosť a veľkú politickú podporu.*“ Prorektorka UMB pre medzinárodnú spoluprácu a vzťahy s verejnosťou vo svojom prejave zdôraznila silu prepojenia viacerých aktérov pôsobiacich na poli slovenskej frankofónie: „*Všetci dobre vieme, aké je dôležité a niekedy aj ťažké vytvoriť prepojenie medzi akademickým svetom, strednými a základnými školami a trhom práce, kde sa naši absolventi chcú uplatniť. IUFS poskytuje cennú podporu pre vytváranie týchto väzieb, a tým aj pre spoločné budovanie vzdelanosti v miestnych a regionálnych komunitách, do ktorých patríme.*“ Poukázala na skutočnosť, že jubilujúci frankofónny inštitút sa stal akýmsi vzorom pre ostatné jazykové a kultúrne komunity prítomné v Banskej Bystrici, ktoré prejavili záujem o vytvorenie organizácií s podobným poslaním. Zdôraznila, že hoci bol SFUI založený pri UMB, a teda v prvej fáze boli jeho členmi výlučne pedagógovia tejto univerzity, veľmi rýchlo sa členská základňa inštitútu rozšírila o takmer všetky frankofónne univerzity na Slovensku. Úspešnosť SFUI teda môžeme vnímať najmä na národnej a medzinárodnej úrovni, čomu určite prispela aj súdržnosť slovenskej frankofónnej akademickej obce, ktorá sa formovala už pred založením SFUI.

Z pohľadu potvrdenia medzinárodného významu SFUI pre SR bol špecificky prínosný príhovor štátneho tajomníka Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí, ktorý vo videopozdrave podčiarkol a ocenil doterajšiu prácu všetkých členov SFUI a vyjadril im veľkú podporu v ďalšej činnosti. Podľa jeho slov totiž len spoločnými silami dokážeme ochrániť naše európske hodnoty a zabezpečiť prosperujúcu európsku budúcnosť pre ďalšie generácie. V tomto zmysle vyzdvihol nezanedbateľný prínos Francúzska v procese európskej integrácie a význam slovensko-francúzskej bilaterálnej spolupráce v nej. Zdôraznil nenahraditeľné postavenie francúzskeho jazyka v slovenskom vzdelávacom systéme, nakoľko francúzština je podľa neho základným pilierom bilaterálnej a multilaterálnej spolupráce a poukázal aj na prínos SFUI k výchove európskej mládeže. Vo svojom prejave nezabudol pripomenúť ďalšie dôležité jubileum, ktorým je 20. výročie pristúpenia SR do Medzinárodnej organizácie

frankofónie (OIF), ktorá prostredníctvom francúzskeho jazyka prispieva k posilňovaniu demokratických hodnôt a zvyšovaniu stability a prosperity na celom svete.

Silou a budúcnosťou SFUI je jeho celoslovenská pôsobnosť, akademická jednota, spolupatričnosť a podpora Francúzskej republiky.

Literatúra:

- EGRON-POLAK, E. 2012. Internationalization of Higher Education: A Few Global Trends and Regional Perspectives. In *The Globalization of Higher Education*. London : Palgrave Macmillan, p. 57 – 69.
- GURA, R. – KUBEKOVÁ, J. – ROŠTEKOVÁ, M. 2021 *Stratégia internacionalizácie vysokoškolského vzdelávania v Európe* - 1. vyd. - Praha : Naše vojsko, 2021. ISBN 978-80-206-0086-8.
- GURA, R. – ROŠTEKOVÁ, M. – VANCEL, R. 2019. *Koncept mäkkej moci v regionálnych kontextoch*; rec. Tomáš Koziak, Lucia Rýsová. - 1. vyd. - Praha : Naše vojsko, 2019. - 92 s. [3,40 AH]. - ISBN 978-80-206-1848-1
- HANESOVÁ, D. – PLIEŠOVSKÁ, Ľ. 2020. Erasmus mobility as an authentic input in developing Students' Intercultural competence and European identity. In *Construire l'espace européen de l'enseignement supérieur : volume composé à partir des contributions au colloque La construction de l'Espace européen de l'enseignement supérieur, 20 ans après le lancement du Processus de Bologne*. Paríž : L' Harmattan, 2020. ISBN 978-2-343-21895-3. ISSN 2257-3690, p. 179-196
- HAWAWINI, G. (2016) *The Internationalization of Higher Education and Business Schools: A Critical Review*. SpringerBriefs in Business
- KEHM, B. M. – TEICHLER, U. 2007. Research on internationalisation in higher education. In *Journal of Studies in International Education*. No 11(3-4), p. 260 - 273.
- KNIGHT, J.(2003) *Updated internationalization definition*. International Higher Education, 33, 2-3.
- KNIGHT, J. 2012. *Internationalization: Three Generations of Crossborder Higher Education*. Occasional Publication 38. New Delhi : India International Centre.
- KUBEKOVÁ, J. 2020. Viacjazyčnosť ako účinný nástroj zvyšovania kvality vzdelávania. In: *Behaviorálne aspekty kvality a ich vplyv na budovanie kultúry kvality: zborník vedeckých štúdií 1 z projektu VEGA 1/0318/19* / ed. Denisa Malá, Dana Benčíková; rec. Denisa Malá, Martina Minárová, Mariana

- Sedliačiková. - 1. vyd. - Banská Bystrica : Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela - Belianum, 2020. - ISBN 978-80-557-1768-5. s. 57-67.
- ROŠTEKOVÁ, M. – PALOVÁ, M. 2020. Curricular internationalization in higher education in Slovakia through the integration of content and language - experience with teaching in French. L'internationalisation curriculaire dans l'enseignement superieur en Slovaquie par l'integration du contenu et de la langue - le cas des formations en français. In *XLinguae*. Nitra : SVO Slovenská Vzdelávacia a Obstarávacia. ISSN 1337-8384, vol. 13, n° 1 (2020), p. 204-224
- ROUET, G. 2011a. Instrumentalisations économiques et politiques du Processus de Bologne. In *Processus de Bologne, construction européenne, politique européenne de voisinage*. Bruxelles : Bruylant, 2011. s. 177 - 208.
- ROUET, G. 2011b. Géopolitique du Processus de Bologne. In *Processus de Bologne, construction européenne, politique européenne de voisinage*. Bruxelles : Bruylant, p. 7 - 11.
- SÖDERQVIST, M. 2002. *Internationalization and its Management at Higher Education Institutions: Applying Conceptual, Content and Discourse Analysis*. Helsinki : Helsinki School of Economics.
- STANOVY SFUI. 2022. *Stanovy Slovensko-francúzskeho univerzitného inštitútu*. Dostupné on-line: <https://www.iufs.sk/images/pdf-subory/STANOVY%20SFUI%20SJ.pdf>, (cit. 13. 7. 2022)
- SUTTON, S. – DEARDORFF, D. K. 2012. *Internationalizing internationalization: The global context*. IAU Horizons, 2012. s. 16 – 17.
- SZYSZLO, P. 2016. Internationalization Strategies for the Global Knowledge Society. In *CBIE PhD Research Series*. [online]. Ottawa : CBIE, 2016. [cit. 2021-09-20]. Dostupné na internete: <https://cbie.ca/wp-content/uploads/2016/05/CBIE-research-Szyszlo-PhD-E.pdf>
- van der WENDE, M. 1997. Missing Links: The Relationship between National Policies for Internationalisation and those for Higher Education in General. In *National policies for the Internationalisation of Higher Education in Europe*. Stockholm : Hogskoleverket Studies, National Agency for Higher Education.
- WILDAVSKY, B. 2001. *Great Brain Race: How Global Universities Are Reshaping the World*. Princeton.